

EFEKTÍVNE ÚSTAVNÉ SÚDNICTVO AKO ÚSTAVOU CHRÁNENÁ HODNOTA

EFFECTIVE CONSTITUTIONAL JUDICIARY AS VALUE PROTECTED BY CONSTITUTION

Ladislav Orosz

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

<https://doi.org/10.33542/SIC2019-1-01>

ABSTRAKT

Efektívna súdna kontrola ústavnosti je jednou z kľúčových charakteristík demokratického a právneho štátu a požíva ústavnú ochranu. Úlohou všetkých orgánov verejnej moci je preto v rámci svojej pôsobnosti zabezpečovanie funkčného ústavného súdnictva. Autor vo všeobecnej rovine vymedzuje, kedy možno súdnu kontrolu ústavnosti za efektívnu a pomeníva kľúčové faktory, ktoré ju podmieňujú. Na tomto základe autor podrobuje kritickej analýze platnú ústavnú a zákonnú úpravu, ktorá tvorí právny základ činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky a formuluje námety na jej skvalitnenie.

ABSTRACT

Effective constitutional judiciary is one of the key characteristics of democratic state governed by the rule of law that enjoys constitutional protection. Thus, all public authorities are assigned to ensure functional constitutional judiciary. The author defines in general way effective judicial review of constitutionality and sets out the key factors that underlie such review. On above mentioned basis the author critically analyses valid constitutional and legal regulations of functioning of Constitutional Court of Slovak Republic and forms proposals for improvement of such regulation.

I. ÚVOD

Jednou z kľúčových konštrukčných súčastí moderného konštitucionalizmu je celkom nepochybne idea súdnej kontroly ústavnosti, ktorá sa aj bez ústavnej fixácie na americkom kontinente premietla do ústavnej praxe začiatkom 19. storočia prostredníctvom jedného z najvýznamnejších rozhodnutí Najvyššieho súdu USA vo veci *Marbury v. Madison* z roku 1803.¹ Aj keď idea súdnej kontroly ústavnosti sa kontinuálne formovala aj na európskom kontinente, k jej reálnemu presadeniu do ústavnej praxe došlo až po skončení I. svetovej vojny. Cieľom tejto štúdie nie je analyzovať podrobnejšie príčiny európskeho omeškávania, ktoré boli v materských krajinách európskeho konštitucionalizmu Francúzsku a Veľkej Británii objektívne historicky podmienené dominantnou úlohou parlamentu pri presadzovaní revoluč-

¹ Analytický rozbor slávneho rozhodnutia amerického najvyššieho súdu je predmetom mnohých vedeckých štúdií a odborných publikácií, z ktorých sa spravidla za najviac autoritatívnu považuje analýza podaná v diele prof. Corwina; *Lectures on the Constitution of the United States*. Boston 1939, s 414 a nasl..

ných zmien (Francúzsko)², resp. dlhodobo formovanou britskou ústavnou doktrínou suverenity parlamentu (Veľká Británia).³

Zjavne najústretavejší prístup k myšlienke súdnej kontroly ústavnosti tak v ústavno-teoretickej⁴, ako aj v ústavno-praktickej rovine panoval v prvej polovici 20. storočia v strednej Európe. Zostane historickým faktom, že európsky model súdnej kontroly ústavnosti, ktorého nositeľom je špecializovaný súdny orgán (spravidla označovaný ako ústavný súd) sa v teoretickej rovine sformoval vďaka predstaviteľom tzv. normatívnej právnej školy Hansa Kelsena na začiatku 20. storočia na území Rakúsko - Uhorska a do ústavnej roviny bol prvýkrát premietnutý v Česko-Slovensku prostredníctvom zákona č. 121/1920 Sb. z 29. februára 1920, ktorým sa uvádza ústavná listina Československej republiky.⁵ Zásadný prielom súdnej kontroly ústavnosti do ústavnej praxe v európskom priestore možno ale registrovať až po II. svetovej vojne a to predovšetkým vďaka Základnému zákonu SRN a z roku 1949 a na jeho základe konštituovanému Spolkovému ústavnému súdu SRN, s ktorého rozhodovacou činnosťou je nerozlučne spätý prechod od formalistického chápania kontroly ústavnosti, k materiálnemu chápaniu súdnej kontroly ústavnosti.

Na prelome tisícročí je **súdna kontrola ústavnosti integrálnou súčasťou ústavných systémov v zásade všetkých recentných demokratických a právnych štátov a to bez ohľadu na model, ktorý sa v nich uplatňuje.**⁶ K výraznému rozšíreniu a posilneniu súdnej kontroly ústavnosti došlo v európskom priestore po mocenských zmenách v bývalých socialistických štátoch, ktoré boli ústavne fixované v ich nových ústavách pochádzajúcich najmä z prvej polovici 90-tych rokov minulého storočia.⁷ Z analýzy platných ústav týchto štátov možno vyvodit', že jedným z ich esenciálnych charakteristických znakov je konštituovanie, resp. renesancia ústavného súdnictva⁸. Zároveň sa žiada poznamenať, že ústavné súdy konštituované v týchto štátoch boli, aj v porovnaní s tradičnými európskymi demokraciami, vybavené vo väčšine prípadov **s veľmi širokým rozsahom kompetencií, ktoré vytvorili a vytvárajú ús-**

² K vývoju názorov na kontrolu ústavnosti vo Francúzsku pozri z všeobecne dostupnej literatúry napr. KLOKOČKA, V.: *Ústavní zřízení evropských států*. Praha Linde 1996, s. 378 a nasl., tiež OROSZ, L.: *O preventívnej kontrole ústavnosti*. Právny obzor, 89, 2006, č. 6., s. 487 a nasl., a z ostatného obdobia najmä GIBA, M.: *Súdna kontrola ústavnosti vo Francúzsku*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2017, s. 18 a nasl.

³ Z klasických diel britskej konštitucionalistiky k tomu pozri napr. DICEY, A.V.: *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. London, 1927, s. 60 a nasl., alebo Lord LESTER of Herne Hill – OLIVER, Dawn. (ed.): *Constitutional and Human Rights*. London, 1997, s. 7 a nasl..

⁴ Ku kryštalizácii doktrinálnych názorov na súdnu kontrolu ústavnosti v európskom priestore podrobnejšie pozri napr. MLSNA, P.: *Ústavní soudnictví ve státovědném myšlení*. Právník, 2009, č. 10, s. 1021 – 1029.

⁵ Česko-Slovensku nepochybne patrí historické prvenstvo z hľadiska ústavného zakotvenia špecializovaného súdneho orgánu kontroly ústavnosti, ale už nie z hľadiska začiatku jeho reálneho fungovania. V čase, keď sa prvýkrát Ústavný súd Československej republiky zišiel na svojom zasadnutí (17. júna 1921) už totiž niekoľko mesiacov pôsobil viedenský Verfassungsgesichtshof, zriadený podľa rakúskej spolkovej ústavy z 1. októbra 1920 (k tomu viac LANGÁŠEK, T.: *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920 – 1948*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., s. 15 a nasl.

⁶ V odbornej literatúre sa v zásade rozlišujú dva základné modely súdnej kontroly ústavnosti a) všeobecný model súdnej kontroly ústavnosti, v rámci ktorého súdnu kontrolu ústavnosti vykonávajú všeobecné súdy, b) špecializovaný a koncentrovaný model súdnej kontroly ústavnosti, v ktorom vykonáva súdnu kontrolu ústavnosti špecializovaný orgán súdneho typu, spravidla označovaný ako ústavný súd. Na základe tohto základného členenia možno potom rozlišovať ďalšie typy (podtypy) súdnej kontroly ústavnosti. K tomu viac pozri v slovenskom prostredí všeobecne akceptovanú klasifikáciu obsiahnutú v diele renomovaného českého špecialistu na problematiku súdnej kontroly ústavnosti doc. JUDr. Jana Blahoža, DrSc. (BLAHOŽ, J.: *Soudní kontrola ústavnosti. Srovnávací přehled*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2001, s. 67 a nasl.).

⁷ Viac o týchto ústavách pozri napr. OROSZ, L.: *Ústavy štátov strednej a východnej Európy (pokus o všeobecnú charakteristiku)*. Právník, roč. 148, č. 11, 3009, s. 1148 - 1157.

⁸ Prakticky vo všetkých štátoch bývalého „východného bloku“ boli v transformačnom období zriadené ústavné súdy. Výnimku predstavuje Estónsko (tu vykonáva dozor nad ústavnosťou právnych predpisov nižšej právnej sily monokratický orgán Kancelár spravodlivosti, ktorý má právo predložiť návrh na zrušenie protiústavných aktov Štátnemu súdu) a z post sovietskych republik ešte aj Turkmenistan. K ústavnému súdnictvu v štátoch strednej a východnej Európy podrobnejšie pozri napr. GRANAT, M.: *Sadova kontrola konstytucyjności prawa w państwach Europy Środkowej i Wschodniej* Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 2003, alebo SUCHÁNEK, R.: *Ústavní soudnictví ve státech střední a východní Evropy*. In.: PAVLÍČEK, V. a kol.: *Transformace ústavních systémů zemí střední a východní Evropy. I. část*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 50 – 87.

tavné predpoklady na rast ich autority a silné postavenie v ústavnom mechanizme, čo zvlášť platí o štátoch tzv. Vyšehradskej štvorky rozprestierajúcich sa z veľkej časti na teritóriu, ktoré možno považovať za „kolísku“ zrodu špecializovanej formy súdnej kontroly ústavnosti.

Silné ústavné postavenie ústavných súdov vo väčšine súčasných demokratických štátov zjavne signalizuje, že **ústavné súdnictvo na prelome tisícročí už netvorí len ozdobnú fasádu ústavno-politického mechanizmu, ale mimoriadne dôležitú súčasť ústavno-politického inštrumentária moderného demokratického a právneho štátu**, ktorého hlavnou funkciou je ochranu ľudských práv a základných slobôd a súdna kontrola ústavnosti (v niektorých špecifických oblastiach nie zriedka aj kontrola zákonnosti) výkonu verejnej moci všetkými ostatnými orgánmi verejnej moci. Pre väčšinu recentných demokratických a právnych štátov je tak v ostatných desaťročiach charakteristický nebývalý (nominálne právny, ale i faktický) **nárast moci ústavných súdov, ktorý ale má svoje limity a úskalia**,⁹ čo možno v ostatnom období zreteľne ilustrovať na celom rade ústavne relevantných sporov, ako aj emotívne (skôr politicky, ako odborne) ladených diskusií, ktoré vznikli v okolitých krajinách (v ostatnom období zvlášť v Poľsku, ale aj v Chorvátsku, Slovenskej republike, nedávno tiež v Maďarsku, ako aj v Českej republike) súvisiacich s kreovaním personálneho zloženia ústavných súdov, snahami o precizovanie ich právneho postavenia, rozširovaním, či naopak obmedzovaním ich kompetencií, ako aj kritickou analýzou praktických dopadov ich rozhodovacej činnosti na fungovanie ústavného mechanizmu. Žiaľ nie sú ojedinelé aj prípady, keď zákonodarcia (v prípade Maďarska aj ústavodarcia) bezprostredne reagujú na súdny aktivizmus ústavného súdu súvisiaci s plnením jeho kľúčovej ústavnej funkcie (ochrany ústavnosti) legislatívnymi opatreniami obmedzil jeho pôsobnosť, zmenil podmienky kreovania personálnej zostavy súdu, skomplikoval jeho uznášaniaschopnosť, či inak sťažil jeho funkčnosť.

II. PREDSTAVA ÚSTAVODARCU O EFEKTÍVNYM ÚSTAVNOM SÚDNICTVE AKO ÚSTAVOU CHRÁNENÁ HODNOTA

Ak budeme vychádzať z premisy, že ústavná fixácia právneho postavenia ústavných súdov, ako špecializovaných súdnych orgánov kontroly ústavnosti, minimálne v stredoeurópskom priestore zodpovedá úlohám, ktoré by ústavné súdy mali plniť v podmienkach súčasného demokratického a právneho štátu, tak sa aj v nadväznosti na už načrtnuté idey, **javí kľúčovým problémom zabezpečenie efektívnosti (efektívnosti pôsobenia) ústavného súdnictva v tom ktorom štáte**. Význam efektívneho ústavného súdnictva opakovane pripomína vo svojich dokumentoch Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva (tzv. Benátska komisia) konštatujúc, že „*Ústavné súdnictvo je kľúčovou zložkou brzd a protiváh v ústavnej demokracii*“¹⁰ a zároveň akcentujú (v aplikácii na Poľsko, ale nepochybne so všeobecnou platnosťou, pozn.), že „*Ochromenie efektivity Ústavného tribunálu podkopáva všetky tri základné princípy Rady Európy: demokraciu (pretože bude chýbať nevyhnutná časť brzd a protiváh), ľudské práva (pretože by sa mohol spomaliť prístup jednotlivcov k Ústavnému tribunálu na takú úroveň, že by to malo za dôsledok odopretie spravodlivosti) a právny štát (pretože ústavný tribunál, ktorý je ústrednou časťou poľského súdnictva, sa stane neefektívnym ...*“.¹¹ Na požiadavku efektívneho pôsobenia súdnej kontroly ústavnosti poukázala Benátska komisia aj v **Stanovisku k otázkam týkajúcim sa menovania sudcov**

⁹ O tom viac OROSZ, L.: *Rast moci ústavných súdov – limity a úskalia*. In.: JERMANOVÁ, H. - MASOPUST, Z. (eds.): *Metamorfózy práva ve střední Evropě*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 191 – 205.

¹⁰ Stanovisko k štvrtej novele Základného zákona Maďarska, prijaté Benátskou komisiou na jej 95. plenárnom zasadnutí, 14.-15. júna 2013, CDL-AD (2013)012, bod 76; obdobne, Stanovisko k novele organického zákona o ústavnom súde a k novele zákona o konaní pred ústavným súdom, prijaté Benátskou komisiou na jej 107. plenárnom zasadnutí, 10.-11. júna 2016, CDL-AD (2016)017, bod 10 (týkajúce sa Gruzínska).

¹¹ Stanovisko k novele zákona o Ústavnom tribunáli Poľskej republiky z 25. júna 2015, prijaté Benátskou komisiou na jej 106. plenárnom zasadnutí, 11.-12. marca 2016, CDL-AD(2016)010, bod 137.

Ústavného súdu Slovenskej republiky CDL-AD (2017)001 č. 877/2017 z 13. marca 2017, (ďalej aj „Stanovisko k menovaniu sudcov ústavného súdu“), v ktorého bode 43 sa zdôrazňuje, že „*nepretržité fungovanie ústavného súdu ako konečného arbitra v ústavnoprávnych otázkach je mimoriadne dôležité pre demokraciu, ochranu ľudských práv a právny štát.*“

Jednou z dominantných obsahových súčastí každej ústavy je ustanovenie mechanizmu organizácie a fungovania verejnej moci, ktorého integrálnou súčasťou (zvlášť v podmienkach recentného demokratického a právneho štátu) je aj fixácia mechanizmov delby moci a systém vzájomných brzd a protiváh. **Ak v tomto mechanizme demokratický ústavodarca prizná zásadný význam ústavnému súdu, ako súdnemu orgánu kontroly ústavnosti, tak to nerobí samoučelne, ale so zjavným zámerom reálne premietnuť tento kontrolný mechanizmus do ústavno-politickej praxe.** Z nadradeného postavenia ústavodarnej moci, ako priameho nositeľa vôle suveréna, vo vzťahu k všetkým ostatným štátnym (verejným) mociam¹² pôsobiacim na teritóriu štátu, možno vyvodiť povinnosť všetkých odvodených mocí (zákonodarnej, výkonnej i súdnej) orientovať svoje právne relevantné aktivity k tomu, aby sa predstava ústavodarcu o fungovaní mechanizmov demokratického a právneho štátu v ústavno-politickej praxi maximálnym spôsobom realizovala. V načrtnutom kontexte **ústavou fixovaná predstava ústavodarcu o efektívnom ústavnom súdnictve predstavuje významnú spoločenskú hodnotu, ktorej ochrana má charakter pozitívneho záväzku štátu** zaväzujúceho všetky ostatné zložky štátneho mechanizmu. Vzhľadom na funkcie, ktoré plnia ústavné súdy v mechanizmoch fungovania demokratického a právneho štátu, **treba funkčné a teda efektívne ústavné súdnictvo považovať za ústavou chránenú hodnotu, ktorú by mali chrániť a zveľaďovať všetky orgány verejnej moci.**

Kľúčovým cieľom tejto štúdie je poukázať na to, ako sa darí uvedený záväzok naplňovať v podmienkach Slovenskej republiky, k čomu ma motivuje nielen situácia na Ústavnom súde Slovenskej republiky v ostatnom období (dlhodobé pôsobenie v nekompletnom zložení a s tým súvisiaca neprimeraná zaťaženosť jeho sudcov priamo podmieňujúca kvalitu rozhodovacej činnosti)¹³, ale aj skutočnosť, že **Československo**, ktorého integrálnou súčasťou bolo Slovensko v období rokov 1918 až 1992, **predstavuje v historickom exkurze priam učebnicový príklad nefunkčného ústavného súdnictva.**

Ak budeme na jednej strane považovať za zrod súdnej kontroly ústavnosti na teritóriu dnešnej Slovenskej republiky 29. február 1920, t.j. deň schválenia ústavnej listiny Československej republiky, ktorá ústavne fixovala Ústavný súd Československej republiky ako špecializovaný orgán súdnej kontroly ústavnosti, tak možno zdôrazniť, že ústavné súdnictvo sa na našom území už dožilo „úctyhodného veku“, ktorý v európskom priestore v zásade nemá paralelu (s výnimkou Rakúska). Zároveň však treba jedným dychom dodať, že v rámci tohto dnes už takmer storočného obdobia prevažovali obdobia, keď ústavné súdnictvo buď vôbec nebolo ústavne fixované (obdobie rokov 1948 – 1968)¹⁴, alebo existovalo len „na papieri“ (obdobie rokov 1931 – 1938,¹⁵ tiež obdobie rokov 1939 – 1945¹⁶, a následne aj obdobie 1945

¹² O tom viac OROSZ, L. – SVÁK, J. – BALOG, B.: *Základy teórie konštitucionalizmu*. 2. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012, s. 17 a nasl.

¹³ K tomu pozri napr. analytické dokumenty Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky za rok 2016, s. 7 a nasl. a Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky za rok 2017, s. 13 a nasl. Dostupné na internete: <https://www.ustavnysud.sk/ochrana-ustavnosti>.

¹⁴ Obdobie socialistickeho Československa, v ktorom prevládajúca ústavná doktrína vylučovala existenciu súdneho orgánu kontroly ústavnosti, ktorý by mohol vykonávať kontrolu občanmi priamo voleného a občanmi kontrolovaného najvyššieho zastupiteľského zboru.

¹⁵ Obdobie tzv. „intermezza“, keď československý ústavný súd síce nebol zrušený, ale nebol personálne obsadený a teda bol nefunkčný. K tomu viac napr. LANGÁŠEK, T.: op. cit. d., s. 125 - 144.

¹⁶ Obdobie tzv. slovenského štátu, v ktorého základnom zákone (ústavný zákon č. 185 Sl. zák. z 21. júla 1939 o Ústave Slovenskej republiky) síce bol zakotvený osobitný súdny orgán - Ústavný senát, ktorý mal podľa predstáv ústavodarcu, ako aj predstáv premietnutých do vykonávacieho ústavného zákona č. 20/1942 Sl. zák. o Ústavnom senáte vykonávať súdnu kontrolu ústavnosti, ale tento orgán v skutočnosti nikdy nebol ustanovený.

– 1948¹⁷ a osobitne obdobie 1968 - 1991¹⁸), pričom ani tie ústavné súdy, ktoré určitý čas „fungovali“ nezohrali, resp. nemohli zohrať, vzhľadom na obmedzený rozsah svojich kompetencií (Ústavný súd Československej republiky v rokoch 1921 – 1931), resp. obmedzenú dĺžku svojho fungovania (Ústavný súd ČSFR, ktorý pôsobil len v roku 1992 - necelých desať mesiacov), významnejšiu úlohu v ústavno-politickom systéme, čo výstižne vyjadril podpredseda posledného federálneho ústavného súdu Vlastimil Ševčík „... ani jednému z ústavných súdov nebolo dopriate zasiahnuť do ústavnosti štátu a položiť základy tradície pre ústavné súdnictvo tak potrebnej.“¹⁹. Za týchto okolností sa vo svojej podstate **reálne podmienky pre efektívne fungujúce ústavné súdnictvo v Slovenskej republike vytvorili až po schválení Ústavy Slovenskej republiky, na základe ktorej sa konštituoval Ústavný súd Slovenskej republiky s mimoriadne širokým rozsahom právomocí.** Aj keď možno prvé štvrtstoročie jeho fungovania hodnotiť v zásade pozitívne, v ostatných rokoch sa v dôsledku viacerých synergicky pôsobiacich faktorov jeho funkčnosť nie nezanedbateľným spôsobom naštrbila, a preto je potrebné tejto problematike venovať zvýšenú pozornosť.

III. FAKTORY PODMIEŇUJÚCE EFEKTÍVNOSŤ SÚDNEJ KONTROLY ÚSTAVNOSTI

Ešte pred analýzou niektorých aktuálnych problémov, ktoré potenciálne môžu ohroziť funkčnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky sa žiada v teoretickej rovine načrtnúť, **za akých okolností možno považovať ústavné súdnictvo za efektívne a zároveň tiež pomenovať kľúčové faktory, ktoré podmieňujú efektívnosť súdnej kontroly ústavnosti.** Za efektívnu možno súdnu kontrolu ústavnosti podľa môjho názoru považovať predovšetkým vtedy, ak

a) je súdny orgán kontroly ústavnosti vybavený takými právomocami, ktoré mu umožňujú účinne plniť funkciu ústavného garanta ochrany ľudských práv a základných slobôd, ako aj funkciu ústavného garanta ústavnosti výkonu verejnej moci,

b) je zároveň ústavný súd (personálne, materiálne i organizačne) spôsobilý uplatňovať svoje právomoci tak, aby ochranu ústavou chránených hodnôt poskytoval v požadovanej kvalite a v primeranom čase.

V rámci faktorov, ktoré podmieňujú efektívnosť výkonu súdnej kontroly ústavnosti treba podľa môjho názoru rozlišovať medzi vnútornými a vonkajšími faktormi. **Za vnútorné faktory podmieňujúce efektívnosť výkonu ústavného súdnictva,** považujem pritom tie, ktorých pôsobenie je závislé od samotného ústavného súdu, resp. také, ktorých pôsobenie je vo vlastnej réžii spôsobilý ovplyvniť predovšetkým samotný ústavný súd a to v prvom rade kvalitou a konzistentnosťou svojej judikatúry, rešpektujúcej judikatúru medzinárodných súdnych orgánov, efektívnou organizáciou svojej činnosti a samozrejme aj vysokou pracovnou aktivitou sudcov.

Za vonkajšie faktory podmieňujúce efektívnosť výkonu súdnej kontroly ústavnosti možno podľa môjho názoru považovať tie, ktoré pôsobia v zásade nezávisle od ústavného súdu, pričom ich pôsobenie môže ústavný súd ovplyvniť len nepriamo, keďže ho primárne ovplyvňujú iné zložky verejnej moci, resp. iné subjekty pôsobiace v rámci ústavno-politického systému. **Vonkajšie faktory podmieňujúce efektívnosť súdnej kontroly ústavnosti možno ďalej členiť na právne faktory a mimoprávne faktory,** pod ktoré zahŕňam

¹⁷ Povojnové obdobie, v ktorom sa síce obnovila platnosť ústavnej listiny Československej republiky z roku 1920, ale ústavný súd sa už nekonštituoval.

¹⁸ Obdobie, v ktorom síce bolo ústavné súdnictvo na ústavnej úrovni vo veľmi progresívnej podobe fixované (v 6. hlave ústavného zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii), ale nikdy nebol vydaný zákon na vykonanie ústavnej úpravy a federálny ani republikové ústavné súdy neboli ustanovené (k tomu viac pozri napr. DRGONEC, J: *Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s. 27 -31.

¹⁹ ŠEVČÍK, V.: *Ústavní soudnictví v praxi*. Bulletin advokacie 1999, č. 11, s. 16.

predovšetkým dosiahnutú úroveň politickej a právnej kultúry spoločnosti a zvlášť jej politických elít, ako aj materiálne (rozpočtové, resp. finančné) zabezpečenie činnosti ústavného súdu.

Vnútorými faktormi a vonkajšími mimoprávnymi faktormi ovplyvňujúcimi efektívnosť výkonu ústavného súdництва sa v mojej inauguračnej prednáške nechcem zaoberať. Artikulácia a predovšetkým hodnotenie pôsobenia tzv. vnútorných faktorov mi vzhľadom na moje súčasné pôsobenie v pozícii sudcu ústavného súdu *a priori* neprislúcha. Podrobná analýza, ako aj objektivizované hodnotenie pôsobenia tzv. mimoprávných faktorov sú síce podľa môjho názoru mimoriadne žiaduce, ale akcent na pôsobenie mimoprávných faktorov by pravdepodobne nasmeroval závery tejto štúdie mimo rámca ústavného práva, čo by som považoval za nežiaduce, aj keď si uvedomujem ich zásadný vplyv na efektívny výkon súdnej kontroly ústavnosti, ktorý je nevyhnutné zohľadňovať aj pri formulovaní primárne ústavno-právnych záverov.

Z uvedeného vyplýva, že sa chcem venovať podrobnejšej analýze pôsobenia **tzv. (kľúčových) vonkajších právnych faktorov**, ktoré môžu výraznejším spôsobom ovplyvniť funkčnosť súdneho orgánu kontroly ústavnosti. K vonkajším právnym faktorom efektívneho fungovania súdnej kontroly ústavnosti faktorom treba podľa môjho názoru zaradiť predovšetkým

- a) primeraný rozsah a charakter právomocí ústavného súdu,
- b) kvalitu a obsah právnej úpravy organizácie a činnosti ústavného súdu,
- c) racionálnu právnu reguláciu kreovania personálneho zloženia ústavného súdu.

Práve na základe analýzy uvedených vonkajších právnych faktorov sa v ďalšej časti tejto štúdie pokúsím načrtnúť niektoré kľúčové problémy fungovania ústavného súdництва v Slovenskej republike a formulovať námety k ich riešeniu. Využívajúc pritom poznatky získané z praktického výkonu funkcie sudcu ústavného súdu sa pokúsím primárne o „**vnútorný**“ **pohľad na tieto problémy**, ktorý nie zriedka pri hľadaní riešení absentuje.

IV. PRÁVNE FAKTORY PODMIEŇUJÚCE EFEKTÍVNOSŤ SÚDNEJ KONTROLY ÚSTAVNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

1. Rozsah a charakter právomocí Ústavného súdu Slovenskej republiky

Ak má ústavný súd efektívne zabezpečovať svoju kľúčovú ústavnú funkciu nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti, ktorá zahŕňa (okrem iných) aj funkciu zabezpečovania ústavnosti výkonu verejnej moci a funkciu ústavného garanta ochrany ľudských práv a základných slobôd, **musí byť vybavený zodpovedajúcimi právomocami, ktorých obsah a rozsah by však nemal prekročiť racionálnu mieru, ktorá ešte reálne umožňuje, aby ústavný súd vykonával svoju rozhodovaciu činnosť v požadovanej kvalite a v primeranom čase.** Ústavný súd by navyše nemal byť zaťažovaný takými právomocami, ktoré mu vzhľadom na jeho ústavné postavenie „systémovo“ nepatria, keďže ich môžu v primeranej kvalite vykonávať aj iné orgány súdneho typu.

Otázka racionálneho obsahu a rozsahu právomocí orgánu súdnej kontroly ochrany ústavnosti je zvlášť aktuálna v špecializovanom a koncentrovanom modeli súdnej kontroly ústavnosti (z ktorého vychádza aj Ústava Slovenskej republiky), pre ktorý je príznačná mnohosť kompetencií organicky spojená s širším chápaním ústavného súdництва. Ani pri širokom chápaní súdnej kontroly ústavnosti však nie je podľa môjho názoru správne považovať z ústavnoteoretického hľadiska za sféru ústavného súdництва všetko, čo ústavodarca, príp. zákonodarca zverí do právomoci ústavného súdu. Racionálny ústavodarca by mal v špecializovanom a koncentrovanom modeli súdnej kontroly ústavnosti ústavnému súdu zveriť len také právomoci, ktoré sú bezprostredne spojené s plnením jeho kľúčovej ústavnej funkcie, t.j. súdnej

ochrany ústavnosti. K takýmto právomociam patria **systemovo také, pri ktorých realizácii ústavný súd môže, a spravidla aj musí, záväzne interpretovať ústavu.**²⁰

Ak premietneme tieto teoretické východiská do slovenských reálií, tak môžeme konštatovať, že Ústava Slovenskej republiky už v pôvodnom znení zverila ústavnému súdu mimoriadne široký rozsah právomocí, ktoré mu v zásade umožňovali výkon jeho kľúčovej ústavnej funkcie, ale na druhej strane sa medzi nimi nachádzali aj viaceré také právomoci, ktoré ústavodarca mohol (a aj mal) zveriť iným súdnym orgánom. Napriek uvedenému v ďalšom období dochádzalo a dochádza k systematickému rozširovaniu ústavných právomocí ústavného súdu. **Zo sedemnástich doposiaľ vykonaných novelizácií ústavy došlo k rozšíreniu ústavných právomocí ústavného súdu prostredníctvom siedmich z nich** (novelizácie ústavy vykonané ústavným zákonom č. 9/1999 Z.z., ústavným zákonom č. 90/2001 Z.z., ústavným zákonom č. 323/2004 Z. z., ústavným zákonom č. 463/2005 Z.z., ústavným zákonom č. 92/2006 Z.z., ústavným zákonom č. 161/2014 Z. z. a ústavným zákonom č. 71/2017 Z.z.), pričom navyše k rozšíreniu právomocí ústavného súdu došlo aj prostredníctvom ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov a následne aj prostredníctvom jeho novelizácie vykonanej ústavným zákonom č. 545/2005 Z.z. (ďalej len „ústavný zákon o ochrane verejného záujmu“).

V nadväznosti na uvedené skutočnosti sa žiada podčiarknuť, že podľa mojich poznatkov **žiadnu z uvedených ústavných zmien, až na výnimku súvisiacu s prípravou novelizácie ústavy vykonanej ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., jej navrhovatelia neprekonzultovali s ústavným súdom a nebola spojená s inými legislatívnymi opatreniami, ktoré by mohli prispieť k efektívnemu výkonu nových ústavných právomocí.**²¹ Požiadavka konzultovať obsah ústavných zmien dotýkajúcich sa právomocí ústavného súdu s ústavným súdom sa v uplynulom období javila o to naliehavejšia, že predovšetkým vzhľadom na postupné rozširovanie pôvodných právomocí ústavného súdu došlo **najmä v priebehu aktuálneho funkčného obdobia ústavného súdu (2007 – 2019) k dramatickému nárastu počtu návrhov na začatie konania pred ústavným súdom, ktorý nie zanedbateľným spôsobom ohrozil funkčnosť ústavného súdu**²² a mal celkom nepochybne negatívny vplyv aj na kvalitu jeho rozhodovacej činnosti.²³ Zároveň treba kriticky poznamenať, že domáca odborná literatúra na

²⁰ K tomu pozri tiež BLAHOŽ, J.: op. cit. d., s. 363 a nasl.

²¹ Bezprostredne pred predložením návrhu spomenutej novelizácie ústavy do legislatívneho procesu sa uskutočnilo pracovné stretnutie navrhovateľov (skupiny poslancov národnej rady) s plénom ústavného súdu, ktorého výsledky boli premietnuté do finálnej verzie návrhu. Prostredníctvom novelizácie ústavy vykonanej ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. došlo k ustanoveniu štyroch nových právomocí ústavného súdu a k podstatnému rozšíreniu troch už skôr priznaných ústavných právomocí (vrátane právomoci rozhodovať o ústavných sťažnostiach), zároveň však bol počet sudcov ústavného súdu zvýšený z 10 na 13 sudcov.

²² Z dokumentov prístupných na internetových stránkach ústavného súdu (<https://www.ustavnyjud.sk/ochrana-ustavnosti>), možno vyvodit' nasledovné štatistické údaje o varovnom náraste rozhodovacej agendy ústavného súdu: a) počas I. funkčného obdobia (v rokoch 1993 – 2000) bolo ústavnému súdu doručených 4 998, t. j. priemerne ročne 724 podaní, b) počas II. funkčného obdobia (v rokoch 2000 – 2007) počet podaní doručených ústavnému súdu stúpol na 12 466, čo predstavuje cca 1780 podaní ročne, c) v III. funkčnom období bolo v rokoch 2007- 2016 ústavnému súdu zatiaľ doručených 150 542 podaní, čo predstavuje ročný priemer cca 15 054 podaní (!).

²³ Vo svojom konferenčnom príspevku na III. ústavných dňoch (OROSZ, L.: *Ústavný súd Slovenskej republiky ako manufaktúra na ústavné sťažnosti*. In.: Ochrana ľudských práv a základných slobôd ústavnými súdmi a medzinárodnými súdnymi orgánmi – III. ústavné dni. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice: 23. september 2014. Košice: UPJŠ, 2014, s. 226 – 227) som negatívne dôsledky nárastu počtu ústavných sťažností premietol do nasledovných téz:

„... a) **výsledné produkty (rozhodnutia) ústavného súdu sú čoraz viac výsledkom práce poradcov ústavného súdu, než jeho sudcov (sudca v horšom prípade len vezme materiály pripravené jeho poradcami na rokovanie pléna, či senátu ústavného súdu, v lepšom prípade si ich naštuduje a prip. aj upraví a doplní o vlastnú argumentáciu, a len vo výnimočných prípadoch rozhodnutie skoncipuje a pripraví osobne, pričom pri nadmernom nápade nových vecí sa žiaľ pre duševné zdravie sudcu javí ako najlepší prvý prípad).**

b) **sudcovia sa sústreďujú na vlastné rozhodnutia, t. j. rozhodnutia, ktoré im boli pridelené ako sudcom spravodajcom, na minimum sa znižuje „kolektívna tvorba rozhodnutia“, teda. aktívna ingerencia sudcu do rozhodnutia pripraveného jeho kolegom ...,**

tento kritický stav významnejším spôsobom neupozorňuje, naopak nie zriedka sa v nej objavujú námety na ďalšie rozširovanie právomocí ústavného súdu. Svetlú výnimku z tohto stavu predstavuje len niekoľko (aj rozsiahlejších) analytických štúdií, ktorých autormi boli v zásade vždy samotní sudcovia ústavného súdu (vrátane emeritných).²⁴

Napriek tomu, že tieto príspevky obsahujú aj celý rad námetov smerujúcich k redukčnému zásahu do ústavných právomocí ústavného súdu, nestretli sa v podstate so žiadnou relevantnou odozvou vo sfére výkonnej ani zákonodarnej moci.²⁵ Priestorový rámeč tejto štúdie neumožňuje dôkladnejšiu analýzu jednotlivých právomocí ústavného súdu, ktoré mu systémovo nepatria, resp. by mohli byť bez zásadnejších koncepčných výhrad zverené do pôsobnosti iných orgánov súdneho typu, a preto sa s odkazom na moje predchádzajúce publikačné výstupy obmedzím na ich vymenovanie. Podľa môjho názoru by mohli byť ústavnému súdu odňaté najmä nasledovné právomoci:

a) **právomoc rozhodovať o volebných sťažnostiach**, t.j. o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta, volieb do národnej rady, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu podľa čl. 129 ods. 2 ústavy, príp. aspoň právomoc rozhodovať o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy,²⁶

b) **právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti výsledku referenda a o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta** podľa čl. 129 ods. 3 ústavy,

c) **právomoc rozhodovať kompetenčné spory** medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a právomoc rozhodovať o tom, či je daná kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky podľa čl. 126 ods. 1 a 2 ústavy,

d) **niektoré právomoci (ak už nie všetky) vyplývajúce z ústavného zákona o ochrane verejného záujmu**²⁷, t.j. právomoc preskúmať rozhodnutia výboru národnej rady pre nezlučiteľnosť funkcií a ďalších orgánov ustanovených v čl. 9 ods. 1 písm. b) až d) tohto ústavného zákona, ktorými bola uložená verejnému funkcionárovi pokuta ustanovená v čl. 10 ods. 2 a 3 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu, a najmä právomoc preskúmať roz-

---

c) rozhodnutia o ústavných sťažnostiach sa čoraz viac začínajú z hľadiska svojej štruktúry ale aj podstatnej časti svojho obsahu (najmä tej, ktorá tvorí všeobecnú argumentáciu), až príliš podobat' hoci ide o typovo neporovnateľné sťažnosti, keďže sa v pracovnom strese nie zriedka volí čo najjednoduchší prístup k spracovaniu rozhodnutia ...

d) v dôsledku rutinných a šablónovitých prístupov sa nemôže rozvíjať ani kultivovať judikatúra ústavného súdu, znižuje sa počet fundovaných odlišných stanovísk (sudcovia v dôsledku návalu práce spravidla rezignujú na ich spracovanie), zostáva minimum času na vzdelávanie, štúdium judikatúry iných súdov, štúdium odbornej literatúry, teda osobnostný rast sudcov,

e) prehlbuje sa nejednotnosť judikatúry jednotlivých senátov ...

f) geometrickým nárastom nápadu ústavných sťažností trpia rozhodnutia vo všetkých typoch konaní pred ústavným súdom, a zvlášť tie, ktoré patria do pôsobnosti pléna ústavného súdu, ktoré by si objektívne vyžiadali vyšší stupeň súčinnosti a spolupráce sudcov a to aj preto, že spravidla majú dopad na ďaleko širší okruh adresátov, ako je to v prípade ústavných sťažností.“

²⁴ Pozri najmä GAJDOŠÍKOVÁ, E. – LUBY, J. – MOCHNÁČOVÁ, M. – OROSZ, L. – MACKO, R.: *Rozširovanie právomocí Ústavného súdu a aktuálne problémy rozhodovacej praxe*. In: 15 rokov Ústavy Slovenskej republiky. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice 6.- 7. septembra 2007. Košice: UPJŠ, 2008, s. 223 – 279; MACEJKOVÁ, I.: *Právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky po dvadsiatich rokoch*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Postavenie ústavných súdov a ich vplyv na právny poriadok štátu“. Košice 9. apríl 2012. Košice: EQUILIBRIA, s.r.o., 2013, s. 19 – 38; BÁRÁNY, E.: *Dôsledky preťažnosti ústavného súdu*. In.: *Ochrana ľudských práv a základných slobôd ústavnými súdmi a medzinárodnými súdnymi orgánmi – III. ústavné dni*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice: 23. september 2014. Košice: UPJŠ, 2014, s. 212 – 217.

²⁵ Nepomohlo ani to, že ústavný súd iniciatívne pripravil ešte koncom minulého desaťročia návrh novelizácie ústavy, podľa ktorého sa výkon právomocí ústavného súdu rozhodovať o ústavnosti a zákonnosti volieb, sťažnostiach proti výsledku referenda a sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta (čl. 129 ods. 2 a 3 ústavy) mal zveriť všeobecným súdom, a to napriek tomu, že tento návrh bol prekonzultovaný so zástupcami poslaneckých klubov národnej rade a nestretol sa z vecného hľadiska so zásadnejšími výhradami.

²⁶ K tomu podrobnejšie OROSZ, L.: *Rekodifikácia volebného zákonodarstva (I)*. Justičná revue, roč. 63, č. 10 (2011), s. 1219 a nasl.

²⁷ Závažnejšie výhrady by mohlo zrejme vyvolať odňatie právomoci preskúmať rozhodnutia výboru národnej rady pre nezlučiteľnosť funkcií a ďalších orgánov ustanovených v čl. 9 ods. 1 písm. b) až d) ústavného zákona o ochrane verejného záujmu o strate mandátu alebo verejnej funkcie, ktorá je ustanovená v čl. 10 ods. 2 tohto ústavného zákona.

hodnutia výboru národnej rady pre nezlučiteľnosť funkcií a ďalších orgánov ustanovených v čl. 9 ods. 1 písm. b) až d) tohto ústavného zákona, ktorými bola uložená pokuta príslušnému orgánu verejnej moci, resp. orgánu právnických osôb pre neposkytnutie ústavným zákonom predpokladanej súčinnosti (nesplnenie oznamovacej povinnosti),²⁸ ktorá je ustanovená v čl. 10 ods. 4 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu.

Aj keď si viem predstaviť, že by uvedené právomoci ústavného súdu boli zverené do pôsobnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, resp. iných všeobecných súdov, bolo by ďaleko vhodnejšie, ak by bola štruktúra orgánov súdnej moci rozšírená o Najvyšší správny súd, resp. sústavu správnych súdov, do ktorých pôsobnosti by výkon väčšiny vyššie spomenutých právomoci ústavného súdu systémovo patrili. Bez ambície otvárať tému potreby zriadenia „samostatného“ správneho súdnictva v Slovenskej republike, ktorá bezprostredne súvisí s potenciálnou redukciou právomocí ústavného súdu, sa obmedzím na poznámku, že diskusia na túto tému sa v našej odbornej verejnosti uzavrela skôr, ako sa vôbec začala.²⁹

2. Právna úprava organizácie a činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky

Na efektívne fungovanie ústavného súdu nepochybne významným spôsobom vplývajú legislatívne základy jeho organizácie a činnosti. Právna úprava organizácie a činnosti ústavného súdu zahŕňa najmä právnú reguláciu jeho riadenia a zastupovania (navonok), rozdelenie výkonu jeho jednotlivých právomocí medzi ústavou, príp. zákonom ustanovené rozhodovacie útvary, procesné pravidla konania a rozhodovania týchto rozhodovacích útvarov, ako aj reguláciu organizačného, finančného a personálneho zázemia ústavného súdu. **Kvalitná právna regulácia organizácie a činnosti ústavného súdu môže nepochybne výrazne napomôť ku kvalitnému plneniu jeho ústavných funkcií.**

Právna regulácia organizácie a činnosti ústavného súdu je obsiahnutá jednak v ústave a tiež v ústavnom zákone o ochrane verejného záujmu, ale predovšetkým v zákone o ústavnom súde. **Ústavná úprava (vrátane úpravy ústavným zákonom o ochrane verejného záujmu) zahŕňa:**

a) spôsob kreovania predsedu a podpredsedu ústavného súdu, t.j. vedenia ústavného súdu [čl. 102 ods. 2 písm. s) a čl. 135 ústavy],

b) vymedzenie rozhodovacích útvarov ústavného súdu (plénium a senáty), rozdelenie pôsobnosti medzi nimi a podmienky ich uznášania sa (čl. 131 ústavy),

c) okruh subjektov oprávnených podávať kvalifikované návrhy na začatie konania pred ústavným súdom (najmä čl. 130 ústavy, ale aj čl. 125a ods. 2, čl. 125b ods. 2, čl. 127 ods. 1 a čl. 127a ods. 1 ústavy, ako aj čl. 10 ods. 2, 3 a 4 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu),

d) právne účinky rozhodnutí ústavného súdu vydávané v rámci jednotlivých typov konania (najmä čl. 125 ods. 5 a 6, čl. 125a ods. 3, čl. 125b ods. 3, čl. 127 ods. 2, čl. 127a ods. 2, čl. 128, čl. 129 ods. 8 a čl. 133 ústavy) a v niektorých prípadoch aj lehoty, v ktorých má ústavný súd o jednotlivých návrhoch na začatie konania rozhodnúť (čl. 125a ods. 3 a čl. 125b ods. 3 ústavy, čl. 10 ods. 2, 3 a 4 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu).

Ústavná časť právnej regulácie organizácie a činnosti ústavného súdu v platnom a účinnom znení je podľa môjho názoru v zásade vyhovujúca, a nemožno ju preto považovať za faktor, ktorý by významnejšie ohrozoval funkčnosť ústavného súdu. Tento záver však vonkoncom neznamená, že nemožno *de constitutione ferenda* uvažovať o jej skva-

²⁸ V zmysle čl. 9 ods. 14 (v spojení s čl. 9 ods. 10 písm. a) ústavného zákona o ochrane verejného záujmu ide o pokutu vo výške zodpovedajúcej výške mesačného platu dotknutého verejného funkcionára (!).

²⁹ K tomu viac pozri BARICOVÁ, J. – FECÍK, M. – FILOVÁ, A.: *Kam smeruje správne súdnictvo v Slovenskej republike alebo je za horizontom Najvyšší správny súd ?*. In: Ústavné dni, 25. výročie Ústavy Slovenskej republiky – VI. Ústavné dni. Košice: UPJŠ, 2018, s. 123 – 144.

litnení. Bez ambície ponúknuť komplexný a podrobnejšie odôvodnený okruh námetov na skvalitnenie tejto časti ústavnej regulácie sa domnievam, že by bolo prospešné uvažovať

a) o zmene ústavnej regulácie ustanovovania predsedu a podpredsedu ústavného súdu (podľa môjho názoru by k zvýšeniu autority ale aj legitimity funkcionárov ústavného súdu prospelo, ak by predsedu a podpredsedu ústavného súdu volilo plénum ústavného súdu zo svojich radov, príp. ich vymenúval naďalej prezident, ale na návrh pléna ústavného súdu, ktorým by bol viazaný),³⁰

b) o ustanovení oprávnenia samosudcu (sudcu spravodajcu) rozhodovať samostatne o niektorých procesných otázkach (k tomu viac nižšie),

c) o ustanovení oprávnenia senátu ústavného súdu prerušiť konanie o ústavnej sťažnosti, ak v konaní dospeje k záveru, že k porušeniu ústavou, resp. medzinárodnou zmluvou garantovanej práva alebo slobody došlo aplikáciou právneho predpisu, ktorý je v rozpore s ústavou a predložiť vec plénu ústavného súdu, aby rozhodlo o tejto otázke v rámci konania o súlade právnych predpisov,³¹

d) v záujme stabilizácie (a ústavnej ochrany) zakotviť priamo v ústave právo sudcu pripojiť k rozhodnutiu väčšiny pléna, resp. senátu ústavného súdu odlišné stanovisko, ktoré možno považovať za mimoriadne efektívny prostriedok kultivácie a perspektívneho rozvoja judikatúry ústavného súdu a minimálne nepriamo aj prostriedok slúžiaci k zvyšovaniu jej kvality.

Rozhodujúca časť právnej regulácie organizácie činnosti ústavného súdu, predovšetkým procesné pravidla a podmienky konania a rozhodovania pléna a senátov ústavného súdu, **je obsiahnutá v zákonnej úprave – v zákone o ústavnom súde** (§ 18 a nasl.). Aj keď predmetná právna úprava má podľa môjho názoru solídne kvalitatívne parametre, o problémom súvisiacich s jej interpretáciou a aplikáciou by bolo možné a zrejme aj prospešné venovať viacdnňové vedecké konferencie.³² Keďže priestorový rámec tejto štúdie je limitovaný, obmedzím sa len na artikulovanie dvoch (navzájom prepojených) námetov, ktoré by výraznejším spôsobom mohli vplývať na efektívnosť činnosti ústavného súdu, zvlášť k vytvoreniu podmienok na poskytovanie ústavnej ochrany v primeranom čase.

Podľa platnej zákonnej úpravy je konanie pred ústavným súdom koncipované ako „dvojfázové“, keďže pozostáva z predbežného prerokovania každého návrhu na začatie konania na neverejnom zasadnutí pléna, resp. senátu ústavného súdu bez prítomnosti navrhovateľa (toto štádium konania je upravené predovšetkým v § 25 zákona o ústavnom súde) a konania vo veci samej. Dvojfázovosť konania sa v zásade vzťahuje na každý typ konania pred ústavným

³⁰ Akceptáciou tohto námetu by sa odstránil aj potenciálny interpretačný spor o výklad ústavy, spočívajúci v hľadaní odpovede na otázku, či je prezident oprávnený nielen vymenovať, ale aj odvolať predsedu alebo podpredsedu ústavného súdu pred uplynutím ich funkčného obdobia sudcu, Pre vznik tohto interpretačného sporu vytvára živnú pôdu „napätie“ medzi dikciou čl. 102 ods. 2 písm. s) ústavy a znením čl. 135 ústavy. Na túto otázku boli v domácej odbornej literatúre už kvalifikovaným spôsobom vyslovené rozdielne názory. Na jednej strane ide o názor T. Lálíka, ktorý v štúdiu LÁLÍK, T.: *Právomoc prezidenta odvolávať predsedu a podpredsedu ústavného súdu*. Justičná revue, roč. 66, č. 8-9 (2014), s. 1067 – 1087, argumentuje, že výkonu právomoci prezidenta odvolávať funkcionárov ústavného súdu je podľa súčasnej právnej úpravy „nemožný“, resp. minimálne aspoň „nevhodný“. Na túto štúdiu takmer bezprostredne reagoval nesúhlasne B. Balog v štúdiu BALOG, B.: *Ad: „Právomoc prezidenta odvolávať predsedu a podpredsedu ústavného súdu*. Justičná revue, roč. 67, č.2 (2015), s. 219 – 224. Argumentáciu B. Baloga v prospech existencie právomoci prezidenta odvolávať funkcionárov ústavného súdu následne podrobnejšie rozvíja vo svojich publikačných výstupoch J. Drgonec (pozri najmä DRGONEC, J.: *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava: C.H. Beck, 2015, s. 1472 – 1476).

³¹ Išlo by o obdobné oprávnenie akým disponuje senát Ústavného súdu Českej republiky podľa § 78 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu v znení neskorších predpisov (viac k interpretácii a aplikácii označeného zákonného ustanovenia pozri napr. FILIP, J. – HOLLÄNDER, P. – ŠÍMÍČEK, V.: *Zákon o Ústavním soudu. Komentář. 2. přepracované a rozšířené vydání*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 615 a nasl.). Domnievam sa však, že zakotvenie tohto oprávnenia, ktorého aplikácia by nepochybne prospela možnostiam ústavného súdu poskytovať efektívnejšie ochranu ústavou garantovaných práv a slobôd, len na úrovni zákona, by mohla byť problematická.

³² Plénum ústavného súdu v zložení sformovanom po roku 2007 podrobilo zákon o ústavnom súde hlbokkej analýze, ktorá vyústila už v koncom roka 2008 do uceleného legislatívneho návrhu, ktorý sa postupne doplňal, pričom orgány pôsobiace vo sfére výkonnej a zákonodarnej moci ho mali, resp. majú bez patričnej odozvy k dispozícii už niekoľko rokov (!).

súdom, keďže platná zákonná úprava nedáva dostatočný priestor pre jej prípadnú inú interpretáciu,³³ čo podľa môjho názoru v niektorých prípadoch zbytočne zaťažuje sudcov a má negatívny vplyv na poskytovanie ústavnej ochrany v primeranom čase, keďže v podstate každý návrh na začatie konania musia rozhodovacie útvary ústavného súdu prerokovať (najmenej) dvakrát. Aj preto by bolo žiaduce zmeniť zákonnú úpravu tak, aby nebola dvojfázovosť konania pred ústavným súdom obligatórna, resp. sa nevzťahovala na všetky typy konaní.

Druhý námet sa týka rozhodovania o odmietnutí návrhu na začatie konania pri jeho predbežnom prerokovaní. Dôvody, pre ktoré môže (resp. musí) senát alebo plénum ústavného súdu návrh na začatie konania odmietnuť sú taxatívnym spôsobom vymedzené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. V prevažnej miere ide o dôvody formálneho charakteru, ktorých posúdenie je z odborného hľadiska v zásade jednoduché. Preto by sa posudzovanie existencie formálnych dôvodov na odmietnutie sťažnosti mohlo podľa môjho názoru bez zásadnejších obáv zveriť do samostatnej pôsobnosti sudcu spravodajcu (samosudcu), ktorý podľa platnej zákonnej úpravy môže samostatne rozhodovať len o odložení podania, ak z jeho obsahu zistí, že nejde o návrh na začatie konania (§ 23a zákona o ústavnom súde).³⁴

K takýmto formálnym dôvodom, na základe ktorých by samosudca mohol sám odmietnuť návrh na začatie konania by mali podľa môjho názoru patriť najmä odmietnutie návrhu z dôvodov nedostatku právomoci ústavného súdu, nesplnenia zákonom predpísaných náležitostí, neprípustné návrhy, ako aj návrhy podané niekým zjavne neoprávneným a tiež návrhy podané oneskorene, t.j. v pôsobnosti senátu, resp. pléna ústavného súdu by zostala len možnosť odmietnuť pri predbežnom prerokovaní návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený, príp. tento dôvod odmietnutia návrhu na začatie konania pred ústavným súdom zo zákonnej úpravy (vzhľadom na jeho problematickosť) vypustiť (!).³⁵ Aj na základe mojich praktických skúseností sa domnievam sa, že ide v zásade o procesne jednoduché rozhodovanie, ktoré by na jednej strane v počiatočnom štádiu konania pred ústavným súdom výrazne odbremenilo (ostatných) sudcov a nemalo by ohroziť štandardy poskytovanej ústavnej ochrany, ktoré by sa navyše príp. dali eliminovať oprávnením navrhovateľa podať proti odmietajúcemu rozhodnutiu samosudcu námietky, o ktorých by rozhodoval senát, resp. plénum ústavného súdu.

3. Právna regulácia kreovania personálneho zloženia ústavného súdu

Nie je potrebné osobitne zdôrazňovať, že základným predpokladom spoločenskej autority a dôveryhodnosti súdneho orgánu ochrany ústavnosti je jeho kvalitná, transparentná a konzistentná judikatúra, ktorá je primárne podmienená odbornými a osobnostnými kvalitami sudcov. Pri určitom zjednodušení možno tvrdiť, že kľúčovým predpokladom efektívneho výkonu súdnej kontroly ústavnosti je kvalitný výber sudcov. Výber sudcov je právne regulovaný, pričom kvalita právnej regulácie kreovania personálneho zloženia ústavného súdu nepochybne má zásadný vplyv na výsledky tohto procesu, teda personálne zloženie súdu. V čase keď som dopisoval rukopis tejto štúdie **akcelerovala politická, odborná i spoločenská diskusia o možnostiach, resp. potrebe skvalitnenia ústavnej a zákonnej úpravy kreovania sudcov ústavného súdu**, v ktorej sa objavilo viacero hodnotných, námetov.³⁶

³³ Plénum ústavného súdu sa v uznesení PLz. ÚS 1/07 z 2. mája 2007 priklonilo k dvojfázovosti konania aj vo veciach ochrany verejného záujmu podľa ústavného zákona o ochrane verejného záujmu, pri ktorom sa črtali možnosti od dvojfázovosti konania upustiť.

³⁴ Keďže aj v tomto prípade ide nielen *de facto*, ale aj *de iure* o rozhodnutie o návrhu (podaní), možno diskutovať o jeho zlučiteľnosti s ústavou, ktorá sudcu (samosudcu) ústavného súdu nezahŕňa k jeho rozhodovacím útvarom (!).

³⁵ Vo svojej podstate možno odmietnutie návrhu na začatie konania ako zjavne neopodstatneného kvalifikovať ako „negatívne meritórne rozhodnutie“ ústavného súdu, ktoré senát resp. plénum ústavného súdu vydáva v podmienkach, v ktorých je navrhovateľ v zásade zbavený akejkoľvek procesnej ochrany.

³⁶ Základný vecný rámec verejnej diskusie k otázkam skvalitnenia právnej regulácie ustanovovania sudcov ústavného súdu vytvorili dokumenty sprístupnené verejnosti v poslednej dekáde mája 2018;

Dôvody, pre ktoré dochádza práve v tomto období k zintenzívneniu verejnej diskusie o optimalizácii právnej regulácie kreovania sudcov ústavného súdu práve v tomto čase sú objektívne podmienené viacerými skutočnosťami;

a) v prvom rade tým, že 16. februára 2019 uplynie funkčné obdobie deviatim z trinástich sudcov ústavného súdu, z čoho vyplýva „povinnosť“ národnej rady zvoliť do začiatku budúceho kalendárneho roka 18 (vhodných) kandidátov na sudcov ústavného súdu,

b) skutočnosťou, že v priebehu „tretieho“ funkčného obdobia pôsobil ústavný súd, v dôsledku dlhotrvajúceho sporu medzi ústavnými orgánmi (prezidentom a národnou radou, resp. jej koalíčnou väčšinou, s nezanedbateľnou „asistenciou“ samotného ústavného súdu) viac ako tri roky v nekompletnom zložení, čo malo nepochybne negatívny vplyv na efektívny výkon kontroly ústavnosti a vyvoláva odôvodnené obavy z toho, či strany sporu bude spôsobilé zabezpečiť, aby sa po 16. februári 2019 zachovala funkčnosť ústavného súdu,

c) skutočnosťou, že Benátska komisia vo svojom dokumente „Stanovisko k menovaniu sudcov ústavného súdu“ odporúčala Slovenskej republike, aby zväzila vykonanie určitých zmien v právnej regulácii ustanovovania sudcov ústavného súdu,³⁷

d) rastom nedôvery občanov k (domácim) inštitúciám,³⁸ ktorá akcelerovala v prvej polovici roku 2018 (zvlášť v období po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho partnerky Marty Kušnírovej),

e) skutočnosťou, že v súčasnosti platný a účinný kreačný mechanizmus sudcov ústavného súdu objektívne obsahuje viacero úskalí³⁹.

a) iniciatívny dokument „Návrh kreačného mechanizmu Ústavného súdu“, vypracovaný skupinou 38 verejne známych odborníkov zo sféry právnej praxe i právnej teórie, O tomto dokumente viac pozri napr.: *Odborníci navrhujú zásadné zmeny pri voľbe ústavných sudcov*. Sme, 22. máj 2018.

Dostupné na internete <https://domov.sme.sk/c/20831701/odbornici-navrhuj-zasadne-zmeny-pri-voľbe-ustavných-sudcov.html>), a

b) návrhy novelizácie ústavy a zákona o ústavnom súde vypracované ministerstvom spravodlivosti SR, ktoré boli 28. mája 2018 predložené do medzirezortného pripomienkového konania (*Minister spravodlivosti SR Gábor Gál predstavil navrhované zmeny pri voľbe sudcov ústavného súdu*)

Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2342>.

V podstate v rovnakom čase bola do rúk odbornej verejnosti distribuovaná aj publikácia *Výber ústavných sudcov. Prístup k spravodlivosti. Bariéry a východiská 13*. Banská Bystrica: VIA IURIS, 2018, s. 50, ktorá obsahuje taktiež množstvo zaujímavých podnetov obsiahnutých v príspevkoch, ktoré odzneli na konferencii VIA IURIS s rovnomenným názvom „Výber ústavných sudcov“ (Bratislava, 7. novembra 2017). Povšimnutiahodné námety bolo možné v tomto čase nájsť aj v dennej tlači, pozri napr. rozhovor: *Bývalý sudca Brösl: Vládne strany chcú sudcov, ktoré ich budú kryť*. Denník N, 5. apríla 2018 (<https://dennikn.sk/1083799/brostl-vladne-strany-chcu-ustavných-sudcov-ktori-ich-budu-kryt/?ref=list>).

³⁷ V bode 77 Stanoviska Benátskej komisie sa uvádza:

„Aby v budúcnosti takéto situácie nenastali, Benátska komisia odporúča zväziť nasledujúce návrhy pri najbližšej reforme procesov týkajúcich sa ústavného súdu:

1. **Zaviest' kvalifikovanú väčšinu pre voľby kandidátov na sudcov ústavného súdu spolu s vhodnými protiblokovými mechanizmami** (potrebná novela ústavy). ...

3. **Prezident Slovenskej republiky a jeho zástupcovia by sa mali aktívne zúčastňovať procesu posudzovania kandidátov v parlamente, aby sa tak zabránilo ďalšiemu posudzovaniu kandidátov.** ...“.

³⁸ K tomu pozri napr. Vládi ani parlamentu nedôveruje takmer polovica ľudí. Aktuality.sk, 4.5. 2018. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/335530/prieskum-vlade-ani-parlamentu-nedoveruje-takmer-polovica-ludi/>.

³⁹ Pred viac ako dvoma rokmi som kľúčové úskalia slovenského modelu ustanovovania sudcov ústavného súdu vo svojom príspevku na medzinárodnej vedeckej konferencii [OROSZ, L.: *O aktuálnych problémoch pri ustanovovaní sudcov ústavného súdu (príčiny a dôsledky)*]. In.: CVRČEK, F. – JERMANOVÁ, H.: *Metamorfózy práva ve střední Evropě V. Překrásny nový svět nebo ostrov?* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 77-78] vo všeobecnej rovine pomenoval nasledovne:

„1. **K voľbe kandidátov na funkcie sudcov postacuje nadpolovičná väčšina prítomných poslancov parlamentu, čo v podmienkach ostrého politického zápasu vylučuje akýkoľvek reálny vplyv opozície na výber sudcov;**

2. **Sudcami ústavného súdu sa môžu potenciálne stať aj lídri kľúčových politických strán, resp. osoby, ktoré v čase ustanovenia do funkcie vykonávajú exponované funkcie v ústavných orgánoch, či politických stranách;**

3. **Ústavná ani zákonná úprava neustanovuje pre národnú radu žiadne lehoty na uskutočnenie procesu výberu kandidátov na funkciu sudcov ústavného súdu, čo hypoteticky vytvára priestor pre znefunkčnenie ústavného súdu (odkladáním „voľby“ kandidátov na uvoľnené miesta sudcov, resp. „nedovolením“ kandidáta chýbajúceho do dvojnásobného počtu kandidátov, ktorí sa musia prezidentovi predložiť).**

4. **Ústavná úprava je založená na požiadavke dosiahnutia konsenzu dvoch najvyšších ústavných orgánov (národnej rady a prezidenta, pričom oba tieto ústavné orgány sú legitimované v priamych voľbách občanmi disponujúcimi aktívnym**

V priebehu verejnej diskusie sa objavil celý rad námetov, ktorých premietnutie do ústavnej alebo zákonnej úpravy by nepochybne mohlo prispieť k skvalitneniu kreačného mechanizmu, zvýšeniu transparentnosti a tým aj dôveryhodnosti procesu kreovania sudcov a snád' aj aspoň k jeho čiastočnému odpolitizovaniu. Napriek tomu nepovažujem za nutné analyzovať vecný rámec diskusie o prípadných zmenách právnej regulácie kreovania sudcov ústavného súdu, a to nielen z dôvodu obmedzených priestorových rámcov tejto štúdie, ale zvlášť s ohľadom na skutočnosť, že výsledky tejto diskusie budú v konečnom dôsledku „zhmotňovať“ nie odborníci, ale poslanci zákonodarného zboru, ktorí nepochybne budú rozhodovať primárne „politicky“ (aj keď nepochybne pod tlakom občianskej spoločnosti), čo im dosť dobre nemožno zazlievať, keďže predmetom nie zanedbateľnej časti rozhodovacej činnosti ústavného súdu v každom štáte je aj „politika.“⁴⁰ Skutočnosť, že záväzok vlády, ktorá vzišla z parlamentných volieb uskutočnených 5. marca 2016 navrhnuť „... prijatie ústavného zákona, ktorý sa bude týkať kreácie ústavného súdu pri prehodnotení funkčného obdobia sudcov, kvalifikačných kritérií na osobu sudcu s dôrazom na odbornú a morálnu zdatnosť, vyjasnenie právomoci prezidenta v procese výberu...“, zapísaný v jej programovom vyhlásení, sa (možno) dostáva do realizačnej fázy až v kritickom čase, nevzbudzuje u mňa veľký optimizmus.

Vzhľadom na funkcie, ktoré ústavný súd plní v ústavnom mechanizme demokratického a právneho štátu však treba privítať to, že problematika právnej regulácie kreovania ústavného súdu sa stala predmetom seriózneho verejného diskurzu, a to bez ohľadu na skutočnosť, či k zmenám platnej ústavnej a zákonnej úpravy skutočne dôjde. V tejto súvislosti považujem za potrebné zdôrazniť, že skvalitnenie právnej regulácie výberu sudcov ústavného súdu síce môže prispieť k výberu kvalitných kandidátov, ale na druhej strane **ani seba lepšia právna regulácia ustanovovania sudcov ústavného súdu nie je zárukou toho, že sa sudcami aj skutočne stanú odborne, morálne i ľudsky najvhodnejší kandidáti** a to nielen preto, že v hľadaní „najlepších“ je vždy prítomná vysoká miera subjektivismu, ale hlavne preto, že výber „najlepších“ je primárne závislý od aktuálnej úrovne politickej a právnej úrovne a v tejto súvislosti najmä ochoty politických elít poslať na ústavný súd naozaj „najlepších“. Skutočnosť, že o tejto problematike prebieha verejná diskusia však podľa môjho názoru sama osebe vy-

---

volebným právom) pri personálnom kreovaní ústavného súdu, čo potenciálne môže vyústiť do nefunkčnosti tohto mechanizmu, a to najmä vtedy, ak je výber kandidátov v národnej rade neprímerane spolitizovaný, ako aj vtedy, ak sú vzťahy medzi parlamentnou väčšinou a prezidentom vyhrtené.

5. Ústavná ani zákonná úprava nedáva žiadne záruky k tomu, aby sa dosiahlo profesionálne a odborne vyvážené personálne zloženie ústavného súdu (primerane zastúpenie zástupcov pochádzajúcich z akademického prostredia, justičného prostredia, resp. prostredia iných právnických povolání).“

Na citovanom hodnotení úskalí slovenského kreačného modelu nemám dôvod nič zásadného meniť, aj keď po sérii rozhodnutí ústavného súdu – náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015 (k jeho kritike pozri napr. MAZÁK, J.: Výber sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky. Záruka účinnej ochrany ústavnosti. In: Výber ústavných sudcov...op. cit. publikácia, s. 21 – 22), uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 a náleze sp. zn. I. ÚS 575/2016 zo 6. decembra 2016, ktorý na jednej strane zásadným spôsobom prispel k obsadeniu dlhodobo uprázdnených sudcovských miest, ale na druhej strane bol bezprostredne po svojom vyhlásení vystavený sústredenej kritike odbornej verejnosti (pozri napr. KUBINA, P.: Prezident zistil aké to je, keď sa žiaden ústavný princíp nemôže cítiť v bezpečí. Denník N, 7. 12. 2017, DRGONEC, J.: Postup ústavného súdu páchne svojvôľou. Denník N, 11. 12. 2017, DRGONEC, J.: Všetko, čo by ste mali vedieť o tom, ako ústavní sudcovia prikázali Kiskovi konať. Denník N, 15. 12. 2017; BERDISOVÁ, L.: Horcruxy na Ústavnom súde. Sme, 16. 12. 2017), sa žiada bod 4 týkajúci sa požiadavky dosiahnutia konsenzu národnej rady a prezidenta modifikovať do tej podoby, že ide o model, ktorý možno nazvať ako „nucenou kolaboráciou“ (prezidenta), neboť dáva národnej rade možnosť de facto dotlačiť prezidenta k určitému rozhodnutiu – t.j. navrhnuť na uvoľnené miesto takové dva kandidáty, z nichž oba konvenujú k aktuálnej parlamentní väčšine.» (VYHNÁNEK, L.: Jak vybírat soudce? Hledání modelu pro mladé demokracie. In: Výber ústavných sudcov...op. cit. publikácia, s. 30). Vďaka označeným rozhodnutiam ústavného súdu sa obmedzili možnosti „zablokovania“ platného kreačného modelu ustanovovania sudcov ústavného súdu, ale na druhej strane sa z neho vytratili prvky deľby moci a vzájomných brzd a protiváh.

⁴⁰ K tomu pozri OROSZ, L.: Rast moci ústavných súdov – limity a úskalia. ...op. cit. d., s. 198 a nasl., alebo KELEMEN, K.: Appointment of Constitutional Judges in a Comparative Perspective – with a Proposal for a New Model for Hungary. Acta Iuridica Hungarica, Vol. 54, No. 1, pp. 5 -23 (2013).

Dostupné tiež na internete: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2229184.

tvára pozitívny tlak na zvýšenie zodpovednosti tých, ktorí budú v nasledujúcich mesiacoch kreovať nový ústavný súd.

V. ZÁVER

Koncentrujúc doposiaľ formulované idey a námety, ktorých realizácia by mohla podľa môjho presvedčenia napomôcť vytváraniu podmienok pre efektívnejší výkon súdnej kontroly ústavnosti v Slovenskej republike, **možno konštatovať, že príslušné ústavné orgány pristupujú k napĺňaniu pozitívneho záväzku chrániť a zveľaďovať efektívne ústavné súdnictvo ako ústavou chránenú hodnotu, nie zriedka macošsky.** Potvrdzujú to nepriamo aj výsledky objektívnej komparatívnej analýzy spracovanej k 20. výročiu konštituovania Ústavného súdu Slovenskej republiky, z ktorej sa uvádza, že „z porovnávaných súdnych orgánov ochrany ústavnosti má Ústavný súd Slovenskej republiky najväčší nápad podaní, najviac rozhodnutí, ako aj najviac kompetencií. Napriek najširšiemu okruhu právomocí, ako i najvyššej vyťaženia sa však Ústavný súd Slovenskej republiky z hľadiska materiálneho (vrátane finančného) a personálneho zabezpečenia v rámci porovnania s ústavnými súdmi okolitých stredoeurópskych krajín pohybuje na dolnej hranici (či už ide o počet zamestnancov, sudcov alebo poskytnutých rozpočtových prostriedkov).“⁴¹

KLÚČOVÉ SLOVÁ

súdna kontrola ústavnosti, efektívne ústavné súdnictvo, Ústavný súd Slovenskej republiky, sudcovia ústavného súdu.

KEY WORDS

judicial review of constitutionality, effective constitutional judiciary, Constitutional Court of Slovak Republic, judges of constitutional court

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BALOG, B.: Ad: „Právomoc prezidenta odvolávať predsedu a podpredsedu ústavného súdu. Justičná revue, roč. 67, č. 2 (2015), s. 219 – 224.
2. BĀRĀNY, E.: Dôsledky preťaženia ústavného súdu. In: Ochrana ľudských práv a základných slobôd ústavnými súdmi a medzinárodnými súdnymi orgánmi – III. ústavné dni. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice: 23. september 2014. Košice: UPJŠ, 2014, s. 212 – 217. ISBN 978-80-8152-207-9.
3. BERDISOVÁ, L.: Horcruxy na Ústavnom súde. Sme, 16. 12. 2017
4. BARICOVÁ, J. – FECÍK, M. – FILOVÁ, A.: Kam smeruje správne súdnictvo v Slovenskej republike alebo je za horizontom Najvyšší správny súd ?. In: Ústavné dni, 25. výročie Ústavy Slovenskej republiky – VI. Ústavné dni. Košice: UPJŠ, 2018, s. 123 – 144. ISBN 978-80-8152-600-8.
5. BLAHOŽ, J.: *Soudní kontrola ústavnosti. Srovnávací přehled*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2001, s. 492. ISBN 80-86395-09-X.
6. Bývalý sudca Brötl: Vládne strany chcú sudcov, ktoré ich budú kryť. Denník N, 5. apríla 2018. <https://dennikn.sk/1083799/brostl-vladne-strany-chcu-ustavných-sudcov-ktori-ich-budu-kryt/?ref=list>.
7. CORWIN, E.: *Lectures on the Constitution of the United States*. Boston: b.m., 1939.

⁴¹ MACEJKOVÁ, I.: *Právomoci Ústavného súdu ...* op. cit. d., s. 35.

8. DICEY, A.V.: Introduction to the Study of the Law of the Constitution. London: b.m., 1927. Dostupné na <https://doi.org/10.1007/978-1-349-17968-8>.
9. DRGONEC, J.: Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s. 416. ISBN 978-80-89447-25-1.
10. DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava: C.H. Beck, 2015, s. 1622. ISBN 978-8089603-39-8.
11. DRGONEC, J.: Postup ústavného súdu páchne svojvôľou. Denník N, 11. 12. 2017. DRGONEC, J.: Všetko, čo by ste mali vedieť o tom, ako ústavní sudcovia prikázali Kiskovi konať. Denník N, 15. 12. 2017.
12. FILIP, J. – HOLLÄNDER, P. – ŠIMÍČEK, V.: Zákon o Ústavním soudu. Komentář. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 896. ISBN 978-80-7197-599-5.
13. GAJDOŠÍKOVÁ, Ľ. – LUBY, J. - MOCHNÁČOVÁ, M. – OROSZ, L. – MACKO, R.: Rozširovanie právomocí Ústavného súdu a aktuálne problémy rozhodovacej praxe. In: 15 rokov Ústavy Slovenskej republiky. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice 6.- 7. septembra 2007. Košice: UPJŠ, 2008, s. 223 – 279. ISBN 978-80-7097-699-9.
14. GIBA, M.: Súdna kontrola ústavnosti vo Francúzsku. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2017, s. 278. ISBN 978-80-8168-741-9.
15. GRANAT, M.: Sądowa kontrola konstytucyjności prawa w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 2003, s. 325. ISBN 83-7059-619-3.
16. KELEMEN, K.: Appointment of Constitutional Judges in a Comparative Perspective – with a Proposal for a New Model for Hungary. Acta Iuridica Hungarica, roč. 54, č. 1 (2013), s. 5 -23. Dostupné na <https://doi.org/10.1556/ajur.54.2013.1.2>.
17. KLOKOČKA, V.: Ústavní zřízení evropských států. Praha: Linde, 1996. 415 s. ISBN 807-20-1010-7.
18. KUBINA, P.: Prezident zistil aké to je, keď sa žiaden ústavný princíp nemôže cítiť v bezpečí. Denník N, 7. 12. 2017.
19. Lord LESTER of Herne Hill – OLIVER, Dawn. (ed.): Constitutional and Human Rights. London: b.m., 1997.
20. ĽALÍK, T.: Právomoc prezidenta odvolávať predsedu a podpredsedu ústavného súdu. Justičná revue, roč. 66, č. 8-9 (2014), s. 1067 – 1087.
21. MACEJKOVÁ, I.: Právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky po dvadsiatich rokoch. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Postavenie ústavných súdov a ich vplyv na právny poriadok štátu“. Košice 9. apríl 2012. Košice: EQUILIBRIA, s.r.o., 2013, s. 19 – 38. ISBN 978-80-969989-6-8.
22. MAZÁK, J.: Výber sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, záruka účinnej ochrany ústavnosti. In: Výber ústavných sudcov. Prístupy k spravodlivosti. Bariéry a východiská 13. Banská Bystrica: VIA IURIS, 2018, s. 16 – 22. ISBN 978-80-89805-01-3.
23. Minister spravodlivosti SR G. Gál predstavil navrhované zmeny pri voľbe sudcov ústavného súdu <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2342>.
24. MLSNA, P.: Ústavní soudnictví ve státovědnem myšlení. Právník, 2009, č. 10, s. 1021 – 1029.

25. Odborníci navrhujú zásadné zmeny pri voľbe ústavných sudcov. *Sme*, 22. máj 2018. <https://domov.sme.sk/c/20831701/odbornici-navrhuju-zasadne-zmeny-pri-volbe-ustavnych-sudcov.html>.
26. Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky za rok 2016. <https://www.ustavnysud.sk/ochrana-ustavnosti>.
27. Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky za rok 2017. <https://www.ustavnysud.sk/ochrana-ustavnosti>.
28. OROSZ, L.: O preventívnej kontrole ústavnosti. *Právny obzor*, 89, 2006, č. 6, s 485 – 502.
29. OROSZ, L.: Ústavy štátov strednej a východnej Európy (pokus o všeobecnú charakteristiku). *Právnik*, roč. 148, č. 11, 2009, s. 1148 - 1157.
30. OROSZ, L.: Rast moci ústavných súdov – limity a úskalia. In: JERMANOVÁ, H. - MASOPUST, Z. (eds.): *Metamorfózy práva ve střední Evropě*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 191 – 205. ISBN 978-80-7380-149-6.
31. OROSZ, L.: Rekodifikácia volebného zákonodarstva (I.). *Justičná revue*, roč. 63, č. 10 (2011), s. 1219 - 1233.
32. OROSZ, L. – SVÁK, J. – BALOG, B.: *Základy teórie konštitucionalizmu*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, s. 544. ISBN 978-80-89447-54-1.
33. OROSZ, L.: Ústavný súd Slovenskej republiky ako manufaktúra na ústavné sťažnosti. In.: *Ochrana ľudských práv a základných slobôd ústavnými súdmi a medzinárodnými súdnymi orgánmi – III. ústavné dni*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice: 23. september 2014. Košice: UPJŠ, 2014, s. 218 – 233. ISBN 978-80-8152-207-9.
34. OROSZ, L.: O aktuálnych problémoch pri ustanovovaní sudcov ústavných súdov (príčiny a dôsledky). In: CVRČEK, F. – JERMANOVÁ, H. (eds.): *Metamorfózy práva ve střední Evropě V. Přečasný nový svět nebo ostrov ?* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 69 - 8. ISBN 978-80-7380-636-1.
35. Stanovisko k štvrtej novele Základného zákona Maďarska, prijaté Benátskou komisiou na jej 95. plenárnom zasadnutí, 14.-15.júna 2013, CDL-AD (2013)012. <https://www.ustavnysud.sk/analyticke-prehlady/stanoviska-benatskej-komisie>.
36. Stanovisko k novele organického zákona o ústavnom súde a k novele zákona o konaní pred ústavným súdom, prijaté Benátskou komisiou na jej 107. plenárnom zasadnutí, 10.-11. júna 2016, CDL-AD (2016)017. <https://www.ustavnysud.sk/analyticke-prehlady/stanoviska-benatskej-komisie>.
37. Stanovisko k novele zákona o Ústavnom tribunáli Poľskej republiky z 25. júna 2015, prijaté Benátskou komisiou na jej 106. plenárnom zasadnutí, 11.-12. marca 2016, CDL-AD(2016)010. <https://www.ustavnysud.sk/analyticke-prehlady/stanoviska-benatskej-komisie>.
38. Stanovisko k otázkam týkajúcim sa menovania sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, prijaté Benátskou komisiou na jej 110. plenárnom zasadnutí 13. marca 2017, CDL-AD (2017)001 č. 877/2017. <https://www.ustavnysud.sk/analyticke-prehlady/stanoviska-benatskej-komisie>.
39. SUCHÁNEK, R.: Ústavní soudnictví ve státech střední a východní Evropy. In: PAVLÍČEK, V. a kol.: *Transformace ústavních systémů zemí střední a východní Evropy*. I. část. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 50 – 87.
40. ŠEVČÍK, V.: Ústavní soudnictví v praxi. *Bulletin advokacie* 1999, č. 11, s. 14 -23.

41. Minister spravodlivosti SR G. Gál predstavil navrhované zmeny pri voľbe sudcov ústavného súdu
<https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2342>.
42. VYHNÁNEK, L: Jak vybírat soudce ? Hledání modelu pro mladé demokracie. In. In: Výber ústavných sudcov. Prístupy k spravodlivosti. Bariéry a východiská 13. Banská Bystrica: VIA IURIS, 2018, s. 27 – 31. ISBN 978-80-89805-01-3.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

doc. JUDr. Ladislav OROSZ, CSc.

docent Katedry ústavného a správneho práva

Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Kováčska 26 Košice

telefon: 0908 679 490

e-mail: ladislav.orosz@upjs.sk